

# СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## 1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

<b>Повна назва навчальної дисципліни</b>	Судова медицина. Медичне право України
<b>Повна офіційна назва закладу вищої освіти</b>	Сумський державний університет
<b>Повна назва структурного підрозділу</b>	Навчально-науковий медичний інститут. Кафедра патологічної анатомії
<b>Розробник(и)</b>	Будко Ганна Юріївна
<b>Рівень вищої освіти</b>	Другий рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень, QF-LLL – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл
<b>Семестр вивчення навчальної дисципліни</b>	18 тижнів протягом 5-го семестру, 20 тижнів протягом 6-го семестру
<b>Обсяг навчальної дисципліни</b>	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 36 годин становить контактна робота з викладачем (практичні заняття); 114 годин - самостійна робота студента.
<b>Мова викладання</b>	Українська

## 2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

<b>Статус дисципліни</b>	Вибіркова навчальна дисципліна для освітньої програми "Стоматологія"
<b>Передумови для вивчення дисципліни</b>	Передумови для вивчення відсутні
<b>Додаткові умови</b>	Додаткові умови відсутні
<b>Обмеження</b>	Обмеження відсутні

## 3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів теоретичних знань щодо загальних положень, методів огляду місця події, дослідження померлих, живих осіб, речових доказів і проведення комісійних експертиз судової медицини в Україні. Однією з основних задач медичного права України є удосконалення нормативно-правової бази галузі відповідно до міжнародних стандартів; впровадження правових, економічних, управлінських механізмів, забезпечення конституційних прав громадян на охорону здоров'я.

## 4. Зміст навчальної дисципліни

<b>Модуль 1. Процесуальні основи та структура судово-медичної служби в Україні. Судово-медична танатологія.</b>
---

Тема 1 Предмет і завдання судової медицини. Історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи в Україні.

Судова медицина, її зміст та завдання. Значення судової медицини у системі вищої медичної освіти. Судово-медична експертиза, її роль у роботі правоохоронних органів й охорони здоров'я України. Становлення судової медицини та судово-медичної експертизи. Етапи розвитку судової медицини, особливості сучасного етапу. Внесок визначних судових медиків. Наукові досягнення кафедр (курсів) судової медицини. Судово-медична експертиза як один із різновидів судових експертиз та доказів у судовому процесі. Нормативно-правові акти, що регламентують проведення судово-медичних експертиз. Робота з теоретичним матеріалом у навчальному класі під керівництвом викладача, тестами (MIX learning) й самостійна підготовка до практичного заняття.

Тема 2 Загальні питання судово-медичної танатології. Термінальні стани. Вірогідні й достовірні ознаки смерті. Демонстрація розтину трупа.

Вчення про смерть у судовій медицині. Концепції смерті. Вмирання, його етапи. Судово-медичне значення термінальних станів. Констатація факту настання смерті. Вірогідні й абсолютні ознаки смерті. Судово-медичні методи встановлення давності настання смерті. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. Привокзальна, 31, морг Сумської обласної лікарні) у реальному часі; робота з викладачем у навчалих аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

Тема 3 Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Демонстрація розтину.

Особливості судово-медичного дослідження й техніки розтину трупів новонароджених. Встановлення: новонародженості, доношеності, зрілості, живонародженості, життєздатності, тривалості життя після пологів. Причини смерті плода й новонародженого: до, під час та після пологів. Дітовбивство: активне й пасивне. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. М. Вовчка, 2, морг КУ СМКЛ 5) у реальному часі; робота з викладачем у навчалих аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

Тема 4 Судово-медична експертиза наглої смерті. Демонстрація розтину трупа.

Поняття про наглу смерть, фактори ризику. Діагностика наглої смерті у разі захворювань: серцево-судинної системи, органів дихання, травлення, центральної нервової, сечостатевої систем, інфекційних захворювань, під час вагітності й пологів. Раптова смерть у дитячому віці. Раптова смерть за особливих обставин: на фоні травми, під час лікувальних процедур, занять спортом. Принципи побудови судово-медичного діагнозу та експертних висновків. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. Привокзальна, 31, морг Сумської обласної лікарні) у реальному часі; робота з викладачем у навчалих аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

**Модуль 2. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб.**

Тема 5 Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних й інших осіб. Приводи й порядок проведення. Встановлення тяжкості тілесних ушкоджень. Судово-медична експертиза спірних статевих станів й статевих злочинів.

Приводи щодо судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачуваних й інших осіб, організація, особливості проведення. Види ушкоджень, давність нанесення, ступень тяжкості. Юридична класифікація тілесних ушкоджень за їх тяжкістю відповідно до Карного Кодексу України. Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих «Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень». Особливості проведення експертизи у випадках спірних статевих станів й статевих злочинів. Робота у навчальних аудиторіях із медичною документацією й судово-медичними висновками; розбір ситуаційних завдань із використанням відео- та фото матеріалів під керівництвом викладача; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

### **Модуль 3. Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від механічних чинників. Судово-медична токсикологія.**

Тема 6 Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими й гострими предметами.

Вчення про травму. Класифікація ушкоджень залежно від діючого фактора, характеру й ступеня тяжкості. Особливості опису тілесних ушкоджень. Види тупих й гострих предметів, механізм заподіяння ушкодження. Морфологічні особливості тілесних ушкоджень спричинених тупими й гострими предметами. Сучасні методи визначення зажиттєвості й давності спричинення ушкоджень. Вірогідні причини смерті від механічної травми. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 7 Судово-медична експертиза травматизму й транспортної травми.

Травматизм, його види. Судово-медичні особливості різних видів травматизму. Класифікація транспортної травми. Автомобільна травма, її види. Зв'язок фаз автомобільної травми із механізмом виникнення ушкоджень. Особливості огляду місця дорожньо-транспортної пригоди. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 8 Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. Судово-медична експертиза механічної асфіксії.

Поняття про вогнепальні ушкодження. Вогнепальна зброя, її види. Механізм пострілу. Додаткові фактори пострілу. Ознаки пострілу в притул, з близької та неблизької відстані. Визначення вхідного та вихідного кульових отворів при пострілах на різних відстанях на одязі та шкірі. Поняття про гіпоксію, асфіксію й механічну асфіксію. Клінічна картина термінального стану під час механічної асфіксії, стадії перебігу. Загальноасфіктичні ознаки. Класифікація механічної асфіксії. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 9 Загальні відомості про отрути, механізм їх дії. Основи судово-медичної діагностики отруєнь.

Поняття про отрути й отруєння. Умови дії отрут. Стадії отруєнь. Особливості огляду місця події при підозрі на смерть від отруєння. Вимоги до судово-медичного дослідження трупа у разі підозри на отруєння. Правила вилучення органів і тканин трупа для лабораторних досліджень. Класифікація отрут. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фотоматеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 10 Отрути з переважно місцевою дією (корозійні). Отрути з переважно загальною дією (резорбтивні).

Характеристика й судово-медична діагностика отруєнь корозійними отрутами (їдкі кислоти й луги, феноли). Характеристика й судово-медична діагностика отруєнь кров'яними (окис вуглецю, метгемоглобін утворювачі); деструктивними (металоїди - ртуть, мідь, свинець, талій, миш'як); нервово-функціональними (етиловий алкоголь, снодійні, алкалоїди, наркотики, сірководень, отрутохімікати - сполуки фосфору). Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з фотоматеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

#### **Модуль 4. Медичне право України**

Тема 11 Загальні поняття й система юридичного права.

Поняття: держави, її форми, функції; влада, суспільство, закони. Види соціальних норм. Елементи норми права. Реалізація норм права. Стадії правого регулювання. Складові правосуб'єктності. Класифікації юридичних фактів. Види поведінки. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 12 Правові основи організації охорони здоров'я.

Медична допомога та послуга: правова сутність й характеристика за законодавством України. Поняття медичної допомоги та її види за законодавством України. Поняття й юридична природа медичних послуг. Платні та безкоштовні медичні послуги. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Права людини у сфері охорони здоров'я: національні та міжнародні стандарти. Правове регулювання трудової діяльності медичних працівників. Правові засади забезпечення медичного страхування. Суб'єкти медичного страхування. Права та обов'язки суб'єктів медичного страхування; страхування професійної відповідальності лікаря; лікарняні каси - форма добровільного медичного страхування на солідарній основі. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 13 Правові основи медичного законодавства.

Державне регулювання охорони здоров'я й медичної діяльності як функція держави. Правові основи біоетики: медична етика й деонтологія у медичній практиці; біоетичне право як наука. Біоетичні права й свободи людини. Медичне правознавство у системі вищої медичної освіти. Медичне правознавство, як навчальна дисципліна. Правовідносини у сфері охорони здоров'я: поняття, склад. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти правовідносин у сфері охорони здоров'я. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 14 Організація, управління й правове регулювання у сфері охорони здоров'я.

Об'єкти правовідносин у сфері охорони здоров'я; джерела права, що регулюють правовідносини у сфері охорони здоров'я. Юридична регламентація питань охорони здоров'я в Україні. Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку. Система управління якістю медичної допомоги в Україні. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 15 Загальна структура й класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. Права пацієнта. Професійні права й обов'язки лікарів.

Особисті немайнові права у галузі охорони здоров'я, що забезпечують існування фізичної особи. Отримання медичної допомоги у контексті реалізації права на життя. Правові положення щодо штучного переривання вагітності. Евтаназія: правовий й моральний аспект. Право людини на здоров'я й охорону здоров'я; право людини на особисту недоторканість, свободу та гідність; право на інформовану згоду щодо медичного втручання; право на медичну допомогу; право на інформацію щодо стану свого здоров'я; право на тайну щодо стану свого здоров'я. Лікарська таємниця. Правове оформлення медичного втручання й використання складних методів діагностики, лікування. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами та тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 16 Дефекти надання медичної допомоги.

Правова кваліфікація дефектів надання медичної допомоги. Ятрогенна патологія: визначення, актуальність, основні причини виникнення ятрогеній; класифікація ятрогеній, місце ятрогенної патології у структурі несприятливих результатів медичних втручань. Юридична оцінка несприятливих результатів лікування хворих: лікарські помилки, нещасні випадки, професійні злочини. Особливості проведення експертизи дефектів надання медичної допомоги. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

Тема 17 Правопорушення й юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.

Правопорушення у охороні здоров'я, юридична відповідальність. Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників: цивільно-правова відповідальність лікувально-профілактичних закладів; адміністративна й дисциплінарна відповідальність медичних працівників; кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів; поняття посадового злочину й посадової особи у сфері охорони здоров'я. Правове регулювання медичних експертиз: експертиза тимчасової непрацездатності; медико-соціальна експертиза; військово-лікарська експертиза; судово-медична й судово-психіатрична експертиза. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

## **Модуль 5. Підсумковий модуль**

Тема 18 Підсумковий контроль знань (диф. залік)

I Контрольне тестування. II Письмова відповідь на два теоретичні питання модуля. Робота у навчальних аудиторіях під контролем викладача: тестування у MIX learning СумДУ, письмова відповідь на теоретичні запитання. Самостійна робота студента (підготовка до модуля).

## **5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни**

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Володіти знаннями з порядку призначення й проведення судово-медичних експертиз в Україні.
PH2	Вміти надавати допомогу представникам правоохоронних органів у проведенні огляду: місця події, трупа на місці події.
PH3	Вміти надавати допомогу представникам правоохоронних органів у кваліфікації травм й тяжкості тілесних ушкоджень.
PH4	Знати зміст й правильно застосувати знання нормативно-правових актів, що передбачають адміністративну, дисциплінарну, кримінальну відповідальності медичних працівників за професійно-посадові правопорушення й злочини.

## **7. Види навчальних занять та навчальної діяльності**

### 7.1 Види навчальних занять

#### **Тема 1. Предмет і завдання судової медицини. Історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи в Україні.**

Пр1 "Предмет і завдання судової медицини. Історія розвитку судової медицини." (денна)  
Судова медицина, її зміст та завдання. Значення судової медицини у системі вищої медичної освіти. Судово-медична експертиза, її роль у роботі правоохоронних органів й охорони здоров'я України. Становлення судової медицини та судово-медичної експертизи. Етапи розвитку судової медицини, особливості сучасного етапу. Внесок визначних судових медиків. Наукові досягнення кафедр (курсів) судової медицини. Судово-медична експертиза як один із різновидів судових експертиз та доказів у судовому процесі. Нормативно-правові акти, що регламентують проведення судово-медичних експертиз. Робота з теоретичним матеріалом у навчальному класі під керівництвом викладача, тестами (MIX learning) й самостійна підготовка до практичного заняття.

#### **Тема 2. Загальні питання судово-медичної танатології. Термінальні стани. Вірогідні й достовірні ознаки смерті. Демонстрація розтину трупа.**

Пр2 "Загальні питання судово-медичної танатології. Термінальні стани. Вірогідні й достовірні ознаки смерті. Демонстрація розтину трупа" (денна)  
Вчення про смерть у судовій медицині. Концепції смерті. Вмирання, його етапи. Судово-медичне значення термінальних станів. Констатація факту настання смерті. Вірогідні й абсолютні ознаки смерті. Судово-медичні методи встановлення давності настання смерті. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. Привокзальна, 31, морг Сумської обласної лікарні) у реальному часі; робота з викладачем у навчальних аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

#### **Тема 3. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Демонстрація розтину.**

Пр3 "Судово-медична експертиза трупів новонароджених." (денна)

Особливості судово-медичного дослідження й техніки розтину трупів новонароджених. Встановлення: новонародженості, доношеності, зрілості, живонародженості, життєздатності, тривалості життя після пологів. Причини смерті плода й новонародженого: до, під час та після пологів. Дітовбивство: активне й пасивне. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. М. Вовчка, 2, морг КУ СМКЛІ 5) у реальному часі; робота з викладачем у навчальних аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

#### **Тема 4. Судово-медична експертиза наглої смерті. Демонстрація розтину трупа.**

Пр4 "Судово-медична експертиза наглої смерті. Демонстрація розтину трупа." (денна)

Поняття про наглу смерть, фактори ризику. Діагностика наглої смерті у разі захворювань: серцево-судинної системи, органів дихання, травлення, центральної нервової, сечостатевої систем, інфекційних захворювань, під час вагітності й пологів. Раптова смерть у дитячому віці. Раптова смерть за особливих обставин: на фоні травми, під час лікувальних процедур, занять спортом. Принципи побудови судово-медичного діагнозу та експертних висновків. Демонстрація методики розтину померлого у секційній залі кафедри патологічної анатомії ННМІ СумДУ (вул. Привокзальна, 31, морг Сумської обласної лікарні) у реальному часі; робота з викладачем у навчальних аудиторіях із використанням відео-, фото матеріалів, презентацій; тестами (MIX learning); самостійна робота студентів.

#### **Тема 5. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних й інших осіб. Приводи й порядок проведення. Встановлення тяжкості тілесних ушкоджень. Судово-медична експертиза спірних статевих станів й статевих злочинів.**

Пр5 "Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб. Приводи і порядок її проведення. Встановлення тяжкості тілесних ушкоджень. Судово-медична експертиза спірних статевих станів і статевих злочинів." (денна)

Приводи щодо судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачуваних й інших осіб, організація, особливості проведення. Види ушкоджень, давність нанесення, ступень тяжкості. Юридична класифікація тілесних ушкоджень за їх тяжкістю відповідно до Карного Кодексу України. Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих «Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень». Особливості проведення експертизи у випадках спірних статевих станів й статевих злочинів. Робота у навчальних аудиторіях із медичною документацією й судово-медичними висновками; розбір ситуаційних завдань із використанням відео- та фото матеріалів під керівництвом викладача; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

#### **Тема 6. Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими й гострими предметами.**

Пр6 "Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень тупими та гострими предметами." (денна)

Вчення про травму. Класифікація ушкоджень залежно від діючого фактора, характеру й ступеня тяжкості. Особливості опису тілесних ушкоджень. Види тупих й гострих предметів, механізм заподіяння ушкодження. Морфологічні особливості тілесних ушкоджень спричинених тупими й гострими предметами. Сучасні методи визначення життєвості й давності спричинення ушкоджень. Вірогідні причини смерті від механічної травми. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

### **Тема 7. Судово-медична експертиза травматизму й транспортної травми.**

Пр7 "Судово-медична експертиза травматизму та транспортної травми" (денна)

Травматизм, його види. Судово-медичні особливості різних видів травматизму. Класифікація транспортної травми. Автомобільна травма, її види. Зв'язок фаз автомобільної травми із механізмом виникнення ушкоджень. Особливості огляду місця дорожньо-транспортної пригоди. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

### **Тема 8. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. Судово-медична експертиза механічної асфіксії.**

Пр8 "Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. Судово-медична експертиза механічної асфіксії." (денна)

Поняття про вогнепальні ушкодження. Вогнепальна зброя, її види. Механізм пострілу. Додаткові фактори пострілу. Ознаки пострілу в притул, з близької та неблизької відстані. Визначення вхідного та вихідного кульових отворів при пострілах на різних відстанях на одязі та шкірі. Поняття про гіпоксію, асфіксію й механічну асфіксію. Клінічна картина термінального стану під час механічної асфіксії, стадії перебігу. Загальноасфіктичні ознаки. Класифікація механічної асфіксії. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з макропрепаратами різних травм, із медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фото-, відео матеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

### **Тема 9. Загальні відомості про отрути, механізм їх дії. Основи судово-медичної діагностики отруєнь.**

Пр9 "Загальні відомості про отрути, механізм їх дії та основи судово-медичної діагностики отруєнь, класифікація отрут." (денна)

Поняття про отрути й отруєння. Умови дії отрут. Стадії отруєнь. Особливості огляду місця події при підозрі на смерть від отруєння. Вимоги до судово-медичного дослідження трупа у разі підозри на отруєння. Правила вилучення органів і тканин трупа для лабораторних досліджень. Класифікація отрут. Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з медичною документацією, висновками судово-медичної експертизи, фотоматеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.



**Тема 10. Отрути з переважно місцевою дією (корозійні). Отрути з переважно загальною дією (резорбтивні).**

Пр10 "Отрути з переважно місцевою дією (корозійні). Отрути з переважно загальною дією (резорбтивні)." (денна)

Характеристика й судово-медична діагностика отруень корозійними отрутами (їдкі кислоти й луги, феноли). Характеристика й судово-медична діагностика отруень кров'яними (окис вуглецю, метгемоглобін утворювачі); деструктивними (металоїди - ртуть, мідь, свинець, талій, миш'як); нервово-функціональними (етиловий алкоголь, снодійні, алкалоїди, наркотики, сірководень, отрутохімікати - сполуки фосфору). Робота у навчальних аудиторіях під керівництвом викладача з фотоматеріалами, розбір ситуаційних завдань; тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 11. Загальні поняття й система юридичного права.**

Пр11 "Загальні поняття й система юридичного права." (денна)

Поняття: держави, її форми, функції; влада, суспільство, закони. Види соціальних норм. Елементи норми права. Реалізація норм права. Стадії правого регулювання. Складові правосуб'єктності. Класифікації юридичних фактів. Види поведінки. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 12. Правові основи організації охорони здоров'я.**

Пр12 "Правові основи організації охорони здоров'я." (денна)

Медична допомога та послуга: правова сутність й характеристика за законодавством України. Поняття медичної допомоги та її види за законодавством України. Поняття й юридична природа медичних послуг. Платні та безкоштовні медичні послуги. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Права людини у сфері охорони здоров'я: національні та міжнародні стандарти. Правове регулювання трудової діяльності медичних працівників. Правові засади забезпечення медичного страхування. Суб'єкти медичного страхування. Права та обов'язки суб'єктів медичного страхування; страхування професійної відповідальності лікаря; лікарняні каси - форма добровільного медичного страхування на солідарній основі. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 13. Правові основи медичного законодавства.**

Пр13 "Правові основи медичного законодавства." (денна)

Державне регулювання охорони здоров'я й медичної діяльності як функція держави. Правові основи біоетики: медична етика й деонтологія у медичній практиці; біоетичне право як наука. Біоетичні права й свободи людини. Медичне правознавство у системі вищої медичної освіти. Медичне правознавство, як навчальна дисципліна. Правовідносини у сфері охорони здоров'я: поняття, склад. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти правовідносин у сфері охорони здоров'я. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 14. Організація, управління й правове регулювання у сфері охорони здоров'я.**

Пр14 "Організація, управління й правове регулювання у сфері охорони здоров'я." (денна)  
Об'єкти правовідносин у сфері охорони здоров'я; джерела права, що регулюють правовідносини у сфері охорони здоров'я. Юридична регламентація питань охорони здоров'я в Україні. Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку. Система управління якістю медичної допомоги в Україні. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 15. Загальна структура й класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. Права пацієнта. Професійні права й обов'язки лікарів.**

Пр15 "Загальна структура й класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. Права пацієнта. Професійні права й обов'язки лікарів." (денна)

Особисті немайнові права у галузі охорони здоров'я, що забезпечують існування фізичної особи. Отримання медичної допомоги у контексті реалізації права на життя. Правові положення щодо штучного переривання вагітності. Евтаназія: правовий й моральний аспект. Право людини на здоров'я й охорону здоров'я; право людини на особисту недоторканість, свободу та гідність; право на інформовану згоду щодо медичного втручання; право на медичну допомогу; право на інформацію щодо стану свого здоров'я; право на тайну щодо стану свого здоров'я. Лікарська таємниця. Правове оформлення медичного втручання й використання складних методів діагностики, лікування. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами та тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 16. Дефекти надання медичної допомоги.**

Пр16 "Дефекти надання медичної допомоги." (денна)

Правова кваліфікація дефектів надання медичної допомоги. Ятрогенна патологія: визначення, актуальність, основні причини виникнення ятрогеній; класифікація ятрогеній, місце ятрогенної патології у структурі несприятливих результатів медичних втручань. Юридична оцінка несприятливих результатів лікування хворих: лікарські помилки, нещасні випадки, професійні злочини. Особливості проведення експертизи дефектів надання медичної допомоги. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 17. Правопорушення й юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.**

Пр17 "Правопорушення й юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я." (денна)

Правопорушення у охороні здоров'я, юридична відповідальність. Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників: цивільно-правова відповідальність лікувально-профілактичних закладів; адміністративна й дисциплінарна відповідальність медичних працівників; кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів; поняття посадового злочину й посадової особи у сфері охорони здоров'я. Правове регулювання медичних експертиз: експертиза тимчасової непрацездатності; медико-соціальна експертиза; військово-лікарська експертиза; судово-медична й судово-психіатрична експертиза. Перегляд презентацій, робота з ситуаційними задачами й тестами (MIX learning). Самостійна робота студента.

**Тема 18. Підсумковий контроль знань (диф. залік)**

Пр17 "Підсумковий контроль знань (диф. залік)." (денна)

I Контрольне тестування. II Письмова відповідь на два теоретичні питання модуля. Робота у навчальних аудиторіях під контролем викладача: тестування у MIX learning СумДУ, письмова відповідь на теоретичні запитання. Самостійна робота студента (підготовка до модуля).

## 7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка до практичних занять
НД2	Самонавчання
НД3	Розв'язування ситуаційних задач
НД4	Перегляд фільмів
НД5	Електронне навчання у системах (перелік конкретизується викладачем, наприклад, Google Classroom, Zoom та у форматі Youtube-каналу)
НД6	Підготовка до поточного та підсумкового контролю

## 8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Мозковий штурм
МН2	Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)
МН3	Обмін думками (think-pair-share)
МН4	Рольова гра

МН1-4 Мозковий штурм; аналіз конкретних ситуацій; обмін думками; рольова гра.

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу. ЗК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3 Здатність планувати й управляти часом. ЗК4 Знання й розуміння предметної області й професійної діяльності. ЗК9 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. ЗК10 Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. ЗК11 Здатність бути критичним й самокритичним. ЗК12 Здатність до адаптації та дії у новій ситуації. ЗК15 Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК16 Здатність працювати у команді. ЗК17 Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК22 Здатність працювати автономно.

## 9. Методи та критерії оцінювання

### 9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$

Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

### 9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Розв'язування ситуаційних завдань
МФО2	Експрес-тестування
МФО3	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО4	Перевірка та оцінювання письмових завдань

### 9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)
МСО2	Складання комплексного письмового модульного контролю

Контрольні заходи:

<b>7 семестр</b>		<b>200 балів</b>
МСО1. Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)		<b>120</b>
	У випадку карантинних обмежень заняття будуть проводитись у дистанційному режимі зі застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet. (4x30)	120
МСО2. Складання комплексного письмового модульного контролю		<b>80</b>
	У випадку карантинних обмежень підсумкове заняття проводитись у дистанційному режимі зі застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	80

Контрольні заходи в особливому випадку:

<b>8 семестр</b>		<b>200 балів</b>
МСО1. Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)		<b>120</b>
	У випадку карантинних обмежень заняття будуть проводитись у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet. (4x30)	120
МСО2. Складання комплексного письмового модульного контролю		<b>80</b>
	У випадку карантинних обмежень заняття будуть проводитись у дистанційному режимі із застосуванням платформи Mix.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet.	80

Оцінка з дисципліни, визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 72) й балів за підсумковий модульний контроль (не менше 48). Кількість балів за поточну діяльність вираховується за формулою  $120 \times \text{середнє арифметичне успішності студента у 4 бальній системі оцінювання} / 5$ . Підсумковий модульний контроль проводиться наприкінці навчального семестру у формі письмового заліку, при цьому оцінці «5» відповідає 80 балів, «4» - 64 бали, «3» - 48 балів, «2» - 0 балів. У випадку незадовільного результату за

підсумковий модульний контроль студент має право перескласти залік. Студенти, які не з'явилися на залік без поважної причини, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку. Відмова студента виконувати підсумкове модульне завдання атестується як незадовільна відповідь.

## 10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

### 10.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи
ЗН4	Медичні споруди/приміщення та обладнання (клініки, лікарні тощо)
ЗН5	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН6	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, віртуальних лабораторій, віртуальних пацієнтів, для створення комп'ютерної графіки, моделювання тощо та ін.)

### 10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

<b>Основна література</b>	
1	Судова медицина. За ред. акад. НАМНУ Москаленка В.Ф. та професора Михайличенка Б.В. // Київ, ВСВ «Медицина». 2019 – 448 с.
2	В. Д. Мішалов, Т. В. Хохолева, В. Т. Бачинський, В. В. Войченко, Г. Ф. Кривда, Є. Я. Костенко (за загальною редакцією В. Д. Мішалова). Судова медицина. Підручник. – Київ, 2018. – 575 с.
3	Судова медицина. Медичне законодавство: у 2 книгах. - Книга 2. Медичне законодавство: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар та ін.; за ред. Б.В. Михайличенка. - 5-е вид. - 2019.
4	Судова медицина [Текст] : підручник / О. І. Герасименко, К. О. Герасименко; за заг. ред. О. І. Герасименка. - 4-те вид., перероб. та доп. - Львів : Магнолія 2006, 2018. — 464 с.
<b>Допоміжна література</b>	
1	Судова медицина / А. А. Бабанін, В. Д. Мішалов, О. В. Біловицький, О. Ю. Скребкова - Сімферополь, 2012. – 580 с.
2	Бачинський В. Т., Кулик О. Ф., Савка І. Г., Ванчуляк О. Я. Первинний огляд трупа на місці виявлення [Навчально-методичний посібник]. – Чернівці: БДМУ, 2012. – 212 с.
3	Бабкіна О.П., Герасименко О.І., Казімірко Н.К., Шевченко В.В., Шевченко Л.А., Коробко І.С. Морфологія ушкоджень органів черевної порожнини та заочеревинного простору при механічній травмі // Луганськ, 2013. – 135 с.
4	Кримінально-процесуальний кодекс України. Вид-во «Центр учбової літератури». – Київ, 2018. – 290 с.

5	Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація і інш. – Харків: «Право», 2018. Т. 1. – 768 с.
6	Кривда Г. Ф., Демиденко А. Н., Кривда Р. Г. Осмотр трупа и вещественных доказательств на месте происшествия: Научно-методическое пособие. – Херсон: Наддніпряночка, 2012.-208 с.
7	Методики морфологічних досліджень: монографія / Багрій М.М., Діброва В.А., Попадинець О.Г., Гришук М.І.; за ред. М.М. Багрія, В.А. Діброви. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 328 с.
8	Хміль І. Ю. Законодавче забезпечення лікарської діяльності : навчальний посібник / І.Ю. Хміль, Б.В. Михайличенко, О.І. Артеменко. – К.: ВСВ «Медицина», 2012. – 208 с.
<b>Інформаційні ресурси в Інтернеті</b>	
1	Безкоштовний on-line курс "Вступ до конституційного права" відкритий сайт Prometheus до теми 11 модуль: "Медичне право" <a href="https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UzhNU+CL101+2018_T3/course/">https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UzhNU+CL101+2018_T3/course/</a>
2	Безкоштовний on-line курс "Роль лікаря у запобіганні, виявленні та реагуванні на випадки насильства над дітьми" відкритий сайт Prometheus до теми 15 модуль: "Медичне право" <a href="https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ILDC+DRCV101+2019_T3/course/">https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ILDC+DRCV101+2019_T3/course/</a>
3	Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // <a href="http://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10">http://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10</a>
4	Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // <a href="http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14">http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14</a>
5	Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // <a href="http://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17">http://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17</a>
6	Декларація прав людини і особистої свободи медичних працівників: Всесвітня медична асоціація, 30 жовтня 1985 р. // <a href="http://zakon2.rada.gov.ua">http://zakon2.rada.gov.ua</a>
7	<a href="http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр">http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр</a>
8	Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII // <a href="http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12">http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12</a>